

Si hi sepeliri possunt in loco sacro quia interdicti non sunt, et illi poterunt sepeliri cum interdicto neque ipsi teneantur.

Argumentum autem adductum a cl. D'Annibale, aliisque ante ipsum, nescimus quanto robore consistat. Ad quos enim viventes haec prohibitio pertinet? Ad clericos ne qui sepelire tenentur? At si hi clerici non pertinent ad societatem interdictam, qua lege prohibentur in interdicto personali in sepulturam ecclesiasticam inferre non interdictos? Fortasse ad viventes qui pertinent ad interdictas societates et interdicto tenentur? Sed hi sciunt, ideo infantes et amentes illos sepulturae ecclesiasticae tradi, quia interdicti non sunt. Atque id ipsum dicendum de aliis viventibus extra Societates interdictas. Non intelligimus quapropter quo rationis argumento contraria sententia sustineatur.

Manifestum autem esse putamus, innocentes, qui scilicet interdicto causam non dedere, illico interdicto solvi vix ab societate interdicta recedant; etenim interdictum hoc afficit personas morales; recedendo autem ab societate interdicta, innocentes tales de cetero nec censentur, nec sunt; interdicto ergo non tenentur.

Suadentes, consulentes, paucis, cooperatores, interdicto non tenentur, cum a legislatore praetermissi fuerint; sed neque excommunicatione lata in singulos appellantes: probavimus enim, personas morales

uno affici interdicto; si ergo hae excommunicatione non tenentur, quomodo illa afficientur cooperatores?

Interdictum huiusmodi reservatum est speciali modo Romano Pontifici, ideoque ab eo nemo absolvere potest, neque is cui facultas concessa fuit absolvendi a censuris Romano Pontifici reservatis, cum sub eiusmodi facultate non comprehendantur censurae speciali modo reservatae.

Attamen si quis ab eiusmodi interdicto absolvere praesumeret, peccaret quidem graviter, et absolutio nulla esset, excommunicationem tamen nullam incurreret, cum haec in Piana Constitutione lata sit in absolventes ab excommunicationibus speciali modo Romanis Pontificibus reservatis: *Absolvere autem praesumentes sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo Romano Pontifici reservatae innodatos se sciant; dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae si convaluerint.* Poena vero lata in praesumentes absolvere ab excommunicationibus speciali modo reservatis Romano Pontifici non potest extendi ad absolventes ab interdictis eidem speciali modo reservatis. Legislator enim quod voluit expressit, quod non expressit, noluisse censendus est.

Alia quae addi poterant lectores habent in cit. Cap. Commentariorum nostrorum, quo excommunicationem in appellantes expendimus.

APPENDIX LIV.

De interdicto lato in celebrantes, vel celebrari facientes divina in locis interdictis, aut nominatim excommunicatos ad divina officia vel ecclesiasticam sepulturam admittentes.

Huiusmodi delinquentes his verbis interdicto Pius Papa IX subegit: *Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato Iudice, vel a iure interdictis, aut nominatim excommunicatos ad divina officia, seu ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu Ecclesiae ipso iure incurrunt, donec ad arbitrium eius cuius sententiam contempserunt, competenter satisfecerint.*

Latum porro interdictum desumpsit Pontifex ex *Cap. 8 de privilegiis in 6*, quo Bonifacius VIII haec statuerat: « Episcoporum et » aliorum Praelatorum querelis frequentibus et querulosis clamoribus excitati, praesenti Decreto » duximus statuendum, ne aliqui » saeculares aut regulares, quantumcumque exemptionis seu libertatis Sedis Apostolicae privilegii communiti, cuiuscumque » ordinis religionis, status vel conditionis existant, *scienter celebrant vel faciant celebrari divina in civitatibus, castris, villis (nisi quatenus eis a iure conceditur) seu locis aliis interdictis ab Ordinariis sive delegatis iudicibus, vel a iure: aut excommunicatos*

» publice vel interdictos ad divina officia seu ecclesiastica Sacramenta vel ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui vero contra praesumpserint (praeter alias poenas a iure statutas) ingressum Ecclesiae sibi noverint interdictum; donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, satisfecerint competenter. »

Quamvis autem Pii Papae IX caput desumptum sit ex Bonifacii VIII decretali, non tamen identice; ideoque discrepantias adnotamus.

Atque 1. Plurimorum sententia erat, saeculares et regulares illos de quibus in Bonifacii decreto, exemptos fuisse a iurisdictione Episcopali, ideoque lex lata in illas tantum censeretur poterat, et censebatur: etenim illi ratione exemptionis ab auctoritate Episcopi putabant, se Episcopali interdicto non abstringi; illud consequenter in detrimentum ecclesiasticae disciplinae carebat effectu. At eiusmodi limitationem abstulit Pius Papa IX decreto suo, cum generice interdicto percillat *scienter celebrantes vel celebrari facientes etc.*

Pariter Bonifacius VIII eidem interdicto submittebat eos qui nedum publice excommunicatos, sed etiam

interdictos ad divina officia, vel Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admitterent; at de admittentibus interdictos ne verbum quidem in Piano capite.

3. In Bonifacii Capite in transgressoribus nedum scientia, sed etiam praesumptio exigebatur: *Qui vero contra praesumpserint*. At in Piano Capite unica requiritur scientia, *scienter*.

4. Demum Bonifacius VIII transgressores nedum ab ingressu Ecclesiae interdixit, sed in eos statuebat etiam alias poenas in iure statutas, at Pius Papa IX unum interdictum ab ingressu Ecclesiae infert in transgressores.

Quid ergo? num aliae poenae abrogatae censendae sunt, ut putat et Avanzini. *Edit. man. pag. 95*, atque etiam alii putant, cum de illis Pius Papa IX non meminert, vel adhuc subsistunt, ut censere videtur cl. Fr. Piat *Com. p. 329?* (1)

Arbitramur non esse recedendum ab sententia cl. Avanzini; etenim quamvis Clerici interdicti interdictum violantes, irregularitatem, aliasque poenas incurrerent, de quibus Reiffenstuel *V. XXXI, 217 seq.* tamen non interdicti interdictum

(1) Qui ita scribit: Contra violantes huiusmodi interdictum plures in iure statutaerant poenae. Plures Constitutionis *Apostolicae Sedis* Commentatores illas abrogatas esse censent, cum de eisdem ibi nulla fiat mentio. Id tamen minus cohaerere videtur cum principio ab ipsismet admissio, quod iuri antiquo Piana Constitutio quoad soles censuras, non vero quoad alias poenas derogaverit.

(2) In editione Romana an. 1845 qua utimur ita legimus *loco non interdicto*: at putamus legendum esse in *loco interdicto*, cum auctor citet *Caput Episcoporum*, in quo sermo est de celebrantibus in locis interdictis. Accedit quod si non interdictus celebrat in loco non interdicto, quae culpa?

locale vel personale violantes nullo iure irregularitate afficiebantur. In re ita cl. Schmalzgrueber *Pars. IV, Tit. 39, n. 394*. « Mitius agitur » cum non interdicto, si in loco » non (2) interdicto celebret, et ad » divina Sacramenta et sepulturam » admittat interdictos; nam hic ab » ingressu Ecclesiae arcetur, donec » ad arbitrium eius, cuius sententiam contempsit, satisfaciat com- » petenter; *cap Episcoporum 8 De privil. in 6*. irregularitatem tamen non incurrit, quia nullibi » constat, hanc poenam ob delictum » istud esse impositam. » Atque pro sua sententia citat Sayrum, Suarez, Palao.

Porro qui in capite Piano interdicto mulctantur sunt clerici non interdicti scienter celebrantes in locis ab Ordinario, vel delegato iudice, vel a iure interdictis. Hi igitur unum ab ingressu Ecclesiae interdictum incurrere dicendi sunt.

Ad haec animadvertimus, articulum duplici parte constare; quarum prima interdicto afficiuntur qui celebrant vel celebrare faciunt divina in locis interdictis; alia admittentes ad divina officia, vel eccle-

siastica Sacramenta, aut sepulturam ecclesiasticam nominatim excommunicatos.

Quibus praemissis perpendamus

1. Quinam hoc interdictum incurrant.

2. Ob quasnam actiones.

3. A quo, et sub quibus conditionibus tollatur.

Et quantum ad primum attinet, ex lege manifestum est, illud primo loco incurrere scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato Iudice, vel ab iure interdictis, consequenter unos clericos sive saeculares, sive regulares, sive exemptos, sive Episcopo subditos, cum ab Legislatore, ut vidimus, quaelibet exceptio sublata fuerit, et tantum Ecclesiae viri possint vel celebrare, vel celebrare facere. Uni excipiuntur Episcopi, et alii maiores praelati ratione Capituli *Quia periculosum*, ut alias diximus. Interdictum enim personale est, quod delinquentes incurrunt violando interdictum locale. Attamen notanda sunt in re exceptiones quae in iure constituto permittuntur; ut liceat scilicet, si interdictum speciale sit, missam semel in hebdomada, ad renovandam Eucharistiam, celebrare et in conventualibus Ecclesiis horas canonicas recitare, submissa voce, binis et binis, vel tribus simul; si autem interdictum generale sit, quotidie liceat sacrum facere et alia

divina officia obire, ianuis clausis, non pulsatis campanis, voce submissa, et exclusis interdictis, ut superius diximus; qua de causa qui haec ex lege peragant, nulla interdicti poena tenentur.

Sicut illud quilibet evaderent qui divina peragerent in locis quidem a iure interdictis, at per sententiam declaratoriam minime determinatis. Etenim iuxta Constitutionem *Ad evitanda* latam a Martino V loca a iure interdicta non censentur talia nisi declarentur. (1)

Eiusmodi vero interdictum latum dicitur vel ab Ordinario, eo scilicet qui habet iurisdictionem Episcopalem vel quasi Episcopalem in locum, quod interdicto supposit; vel ab iudice delegato qui ad ferendum interdictum delegari potuit ab quolibet habente iurisdictionem ordinariam in locum interdicendum, vel ab iure, quae interdicta non nisi a Romano Pontifice vel a Conciliis oecumenicis lata fuere, aut ferri possunt.

At circa illos *qui celebrare faciunt* quaerendum est quinam ii sint; vel quicumque qui non prohibent, aut qui prohibere tenentur, cum prohibendi gaudeant potestate? Atque hos postremos interdicto percelli existimamus, cum verba ipsa id innuant; non enim ad quoslibet pertinet celebrationem missae in Ecclesia permittere, sed vel ad Superiorem, vel ad eum

(1) Habetur Tom. I. Comment. nostrorum pag. 1043.

cui ecclesiae custodia commissa fuit vel actualiter commissa reperitur, fuerit pro unius diei spatium; cum autem in lege poenali verba sint stricto sensu interpretanda, hos postremos tantum interdicto teneri arbitramur, non alios quoslibet Sacerdotes sive saeculares, sive regulares, ad quos non pertinet ecclesiae custodiam gerere, nec facere celebrare. Id vero ex eo maxime deducimus, quod Bonifacius VIII ideo legem tulerit, quod qui privilegiis sese communitos censerent, non observarent lata sive ab Ordinariis sive a delegatis iudicibus interdicta; privilegia autem inducere vel demonstrare ad Superiores, non ad quoscumque pertinet; ergo ad Superiores pariter pertinet celebrare facere; haec autem etiam plurium Commentatorum pianae Constitutionis sententia est.

Porro ut hi interdictum contrahant, vel celebrare, vel celebrare facere debent divina in locis interdictis.

Divina autem sunt non tantum missae celebratio, sed alia omnia divina officia quae soli clerici peragere possunt: hinc canonicarum horarum publica recitatio, processiones publicae, omnis oratio publica quae ex Ecclesiae vel Christi institutione exigit ordinem sive maiorem, sive minorem; solemnibus benedictio aquae, palmarum, candelarum, chrismatis et similia. Quae si in locis interdictis a personis non interdictis peragantur,

vel ad ea peragenda interdicti vocentur, interdictum huius Capituli contrahitur ab illis qui celebrare faciunt, vel ipsi celebrant.

Attamen id faciunt oportet scienter; nosse scilicet debent locum illum esse interdictum, et personam quam celebrare faciunt divina interdicto suppositam esse. Ergo si ignorantia aliqua etiam affectata laborent, interdicto non percelluntur; scientia enim exigit et dicit legis perfectam cognitionem, at quaelibet ignorantia perfectam cognitionem legis excludit. Quod in re apprimè notandum est. Qua de causa si quis dubitet an locus, vel persona illa sit interdicta, poena interdicti non tenetur. Sed nec eo tenetur si eiusmodi divina peragantur in oratoriis privatis saecularium, vel aliis in locis, quae Episcopi auctoritate erecta non fuerint; non censentur enim sacra, nec consequenter interdicto subiecta.

Alii qui eiusmodi interdicto percelluntur sunt *admittentes nominatim excommunicatos ad divina officia, seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam.*

Hac in capituli parte expendenda animadvertere primo debemus, Pium Papam IX articulo XVII Sectionis II excommunicationi Romano Pontifici simpliciter reservatae subiecisse *Clericos scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano Pontifice nominatim excommunicatis, et ipsos in officiis recipientes.*

» cretum S. Congregationis Concilii 23 Maii 1874, vi cuius ecclesiasticis provinciis Venetae ac Mediolanensi, singulisque Dioecesibus patriarchali ac metropolitanae iurisdictioni subiectis applicantur ea omnia, quae pro Helvetica Foederatione quoad populum Parochorum electionem, sapientissime constituta sunt in nuperrimis litteris Encyclicis diei 21 Novembris 1873: verba huius decreti haec sunt: *Suffragante populo, ad Parochi sive Vicarii officium electi audeant sive Ecclesiae, sive iurium ac bonorum praetensam possessionem arripere, atque obire munia ecclesiastici ministerii, ipso facto incurrant in excommunicationem maiorem peculiariter reservatam S. Sedi, aliasque poenas canonicas (1).* »

Non ita tamen nobis videtur, ut cl. De Varceno visum est. Etenim 1. cit. decreta agunt de electionibus Parochorum et Vicariorum, non Episcoporum; lex igitur lata pro Parochis, quomodo ad Episcopos extendi potest? 2. Agitur in iis de electione; at in Const. Rom. Pontifex agitur de nominatione et praesentatione ac de electione a Capitulo tamen peracta. 3. Agitur de populari suffragio ad democraticam formam; posthabita, imo spreta quacumque ad Rom. Pontificem, et respectivos Episcopos re-

latione; at in Const. Romanus Pontifex agitur de nominatis et praesentatis a supremis publicarum rerum moderatoribus, sive imperatores sint, sive reges, sive duces vel praesides, et quomodocumque nuncupentur, qui ex S. Sedis concessionem et privilegio iure gaudent nominandi et praesentandi ad Sedes Episcopales in suis respectivis ditionibus vacantes; quae nil habent cum aliis commune. 4. Agitur demum in illis de abusibus qui irreperant in Helvetica foederatione, et de tumultibus in quibusdam ecclesiasticis provinciis Venetis et Mediolanensibus; qui postremi saltem auctoritate publica utique forte permitti, nulla tamen lege sancti fuerant, imo citius repressi fuere; at in Constitutione quam expendimus, agitur de iuribus, quae supremae potestates sibi arrogabant ex concessionem, vel privilegio a S. Sede habito.

Utique non negamus, electiones populares Parochorum et Vicariorum in Foederatione Helvetica indictas a Gubernio fuisse; attamen personae sunt diversae, non agitur de nominatione et praesentatione, sed de electione, arbitraria insuper et omnimodis abusiva, non ex praetento iure, violenta de coetero, et non per invitationem seu mandatum verbis deprecatoriis conceptum, demum non ad Capitulum delata ad quod nominare pertineat,

(1) Huiusmodi decreta habent lectores pag. 307 in nota.

sed ad nescio quem, fortasse ad Episcopum. Ita ut exinde concludere nobis liceat, relata S. Congregationis Concilii decreta, et literas Encyclicas Pii Papae IX nil habere commune cum casu quem hic exponit in sua Constitutione *Romanus Pontifex*.

Quid ergo si in aliquo regno a supremis rerum moderatoribus Episcoporum electio indicatur per popolare suffragium?

Respondemus, Romanos Pontifices nova constitutione exposito casu provisuros. Numquam enim ipsi electiones Helveticis similes sive per concessionem, sive per privilegium suffragio suo communierunt.

Ad alteram quaestionem negative respondendum esse ducimus. Etenim dum Legislator poenas infligit, unos nominatos et praesentatos nominat, non vero electos a Capitulo. Atqui illi censendi sunt nominati et praesentati a laica potestate ut patet ex verbis: *concedit et transfert in nominatum et praesentatum ad eandem Ecclesiam*; tum evidentius ex aliis: *ea quae de electis*

a Capitulo constituta sunt comprehendere etiam nominatos et praesentatos a supremis publicarum rerum moderatoribus etc. At nominatos et praesentatos confundendos non esse cum electis, nec hos sub illis comprehendere tum ex iure canonico constat, tum ex eo evidentissime patet, quod nominati et praesentati nondum censentur electi, cum ideo nominentur et praesententur ut eligantur.

Idipsum vero opinatur cl. D'Anibale *Comment. pag. 125 Nota 4.* quo loco inquit: « Nec electi ab ipsis Capitulis Ecclesiarum Cathedralium... cuius est et alia ratio, quia hi non *praesentari, seu nominari, sed eligi dicuntur*; quae duo iure canonico longissime distant; et ipsa Constitutio *Romanus Pontifex* ea distinguit. » Tum idipsum sentit cl. Bucceroni *Commentarius pag. 56.*

Equidem Avanzini, *Comment. Edit. 3. Manualis pag. XXXV*; De Varceno *Theol. Mor. Tom. II. p. 448* cl. Fr. Piat *Comment. pag. 101.* Nota 1. (1) aliique contrarium sen-

(1) Qui tamen scribit: « Si Bullae littera attendatur, excommunicatio non incurratur, nisi persona, in quam cura et regimen Ecclesiae transfertur, sit a laica potestate nominata vel praesentata. Si vero scopus ac ratio legis prae oculis habeantur, dicendum est censuram etiam incurri quando Episcopus non a laica potestate nominatur, sed a Capitulo eligitur. Et sic communius sentiunt auctores ».

At contra facit 1°. effatum: Legislator quod voluit expressit, quod non expressit noluisse censendus est. 2°. Lex poenalis non potest extendi nec ad alias personas, nec ad alia facta quamvis intercedat identitas rationis. 3°. Quomodo censeri potest Legislator voluisse Capitularibus poenas imponere ob collatum Ecclesiae regimen etc., electo ab ipsis, quando in eadem pagina hunc praetermittit? 4°. In primo casu confertur Ecclesiae regimen nominato et praesentato a potestate laica, in alio electo ab ipso Capitulo quod eligendi habere potestatem supponitur. Ergo

tiunt, at nullo prolato argumento, et maior eorum pars Avanzinum exscripsisse videntur.

Ad tertiam quaestionem, necessarium non esse videtur ut Episcopi sint consecrati ad hoc ut Dignitates et Canonici latas poenas incurrant; culpa enim quae in eis punitur est quod ausi fuerint concedere et transferre, remoto Vicario Capitulari, in nominatum et praesentatum a potestate laica curam, regimen et administrationem Ecclesiae vacantis; porro haec reapse transfertur, vix praesentatus electus in episcopum est. Nec difficultatem facessunt verba *curam, regimen, et administrationem*, quae omnia qui non sit reapse consecratus Episcopus perficere non potest, cum *cura et regimen* potestatem ordinis includant; etenim omnia Episcopalia munia a Pio Papa IX recensita sunt vel quatenus illa Episcopo constituendo competere possunt, vel quatenus, quod nobis certum videtur, unius administrationis munia complectantur. Etenim loquens de eiusmodi re inquit: *concedere et transferre praesumit, ac de facto concedit et transfert in nominatum et praesentatum ad eandem Ecclesiam illius curam; regimen et administrationem... remoto proinde Vicario Capitulari, qui ex iuris dispositione, toto tempore vacationis Ecclesiae eam administrare*

ac regere debet. Ergo ea potestas electo conceditur quae prius competeat Vicario Capitulari; huic autem, nisi fuisset Episcopus, non competeat potestas ordinis, sed una facultas, servatis servandis, dimissorias concedendi ad ordines suscipiendos; verba igitur *cura, regimen et administratio* non includunt exercitium ordinis episcopalis.

Idipsum patet ex aliis verbis: *Insuper quaecumque a sic nominatis et praesentatis in administratione vacantium Ecclesiarum intrusis fiant, mandentur, decernantur, et ordinentur... omnino nulla, invalida, inania, irrita... declaramus et decernimus.* Quo in loco *cura, regimen et administratio* sub uno *administrationis* vocabulo concluduntur; tum *nulla* omnia a sic intruso peracta decernuntur; at ordines collati decerni *nulli* non poterant. Ulterius decernit Pontifex: *Si vero aliqui ex praedictis episcopali caractere sint insigniti, etc.* Hi autem esse possunt tum nominati et praesentati; tum eligentes Episcopum ad vacantem Ecclesiam nominatum et praesentatum a laica potestate. Ergo necessarium non est, ut electus sit episcopali caractere insignitus ad hoc ut dignitates et Canonici illatas poenas incurrant.

Demum: culpa quae in Dignitatibus et Canonicis punitur est ele-

in primo casu in res Ecclesiae sese intromittit potestas laica, et non in alio. Haec autem consideratio circa incurrendas poenas potuit moderari legislatoris mentem.